

1984/85:97

Torsdagen den 14 mars

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Meddelande om svar på interpellation 1984/85:96

Anf. 1 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § vill jag meddela att jag på grund av utlandsresa ej kommer att besvara interpellationen av Jens Eriksson om havsgränsen öster om Gotland inom den angivna tiden fyra veckor.

Jag har för avsikt att besvara interpellationen måndagen den 25 mars kl. 12.00.

2 § Svar på fråga 1984/85:422 om bistånd till Afghanistan

Anf. 2 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Karin Ahrland har frågat mig dels om uppgiften är riktig att den s. k. katastrofgruppen har rekommenderat avslag på en ansökan från Svenska Afghanistan-kommittén om bidrag till livsmedelshjälp i Afghanistan, dels om jag står bakom detta beslut, dels om hur regeringen vill bistå svältande afghaner inne i landet innan det är för sent.

Karin Ahrland refererar i sin fråga till min förklaring i riksdagen i höstas att regeringen är beredd att lämna fortsatt humanitärt stöd till nödlidande afghaner i Pakistan och Afghanistan.

Låt mig först framhålla att regeringen står fast vid sin beredskap att också fortsättningsvis lämna humanitärt stöd till nödlidande afghaner. Jag vill också understryka att regeringen ser positivt på Svenska Afghanistan-kommitténs insatser för att bistå nödlidande afghaner med grundläggande hälsovård.

Katastrofgruppen är ett rådgivande organ, i vilket utrikesdepartementet, SIDA och Svenska röda korset är representerade. Efter att ha hört

katastrofgruppen beslöt SIDA att avslå ansökan i dess nuvarande utformning. Ansökan avsåg kontantbidrag om 2 milj. kr. till motståndsrörelsen för inköp och utdelning genom denna av livsmedel till den afghanska civilbefolkningen. Katastrofgruppen gjorde bedömningen att de redovisade möjligheterna till kontroll över att stödet används för avsett ändamål är alltför bristfälliga.

Utöver vad jag nu redovisat i fråga om katastrofgruppens bedömning och SIDA:s beslut vill jag framhålla att regeringen är medveten om de stora hjälpbehoven i vissa områden i Afghanistan. Vi är beredda att utöka vårt humanitära stöd till nödlidande i Afghanistan. Jag utgår ifrån att SIDA och Afghanistan-kommittén under sina fortsatta kontakter kommer att pröva hur ett ökat stöd bäst kan utformas.

Anf. 3 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Jag skall gärna säga att jag naturligtvis blev mycket upprörd när jag läste den artikel som har föranlett frågan. Jag blev lika mycket förvånad som upprörd över svaret, för jag hade tagit fasta på Lennart Bodströms uttalande om att regeringen var inställd på att lämna humanitärt stöd till nödlidande afghaner. Det är ett löfte som jag fick någon gång i höstas. Jag hade hoppats att den ansökan, som Afghanistan-kommittén lämnat för att få inte bara som förut pengar till hälsovård utan också pengar till alla nödlidande inne i landet, skulle bifallas direkt. I Afghanistan, fru talman, råder ju krig. Det framgår senast av dagens DN att det är ett stort hjälpbehov inne i Afghanistan. Nu hänvisar man till att det inte gick att bifalla ansökan därför att det inte fanns någon möjlighet till kontroll över stödet.

Fru talman! Det är klart att vi från svensk sida inte kan lämna ut pengar hur som helst till alla möjliga organisationer utan en viss kontroll. Men det gäller också att laga efter lägligheten. Det är krig i Afghanistan. Då kan man inte begära samma kontrollmöjligheter som i fråga om i-länder där fred i alla fall råder. När det är krig är förtroendet faktiskt viktigare än kontroll.

Jag är glad över att Lennart Bodström säger att han inte har några anmärkningar mot Afghanistan-kommittén utan är positiv till dess arbete. Men jag vill påpeka att Sverige tidigare, i andra sammanhang, kunnat bistå med kontanter till frihetsrörelser. Kommittén har i dag lämnat in en kompletterande ansökan med en framställning om pengar. Det är inte bara pengar till hälsovård som behövs utan även pengar till mat för svältande människor inne i landet. Man har försökt ge en beskrivning av hur man kan få en kontroll genom förtroende därför att man känner de människor som för in pengarna som det skall köpas mat för.

Är Lennart Bodström villig att se positivt på en sådan framställning när man nu dessutom påpekar att det faktiskt finns vissa humanitära organisationer inne i landet som kan stå som mottagare om det anses vara så viktigt? Det viktiga är ju egentligen att människorna får hjälp.

Anf. 4 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Jag kan naturligtvis inte avgöra om katastrofkommittén kommer att tillstyrka eller avstyrka eller hur SIDA kommer att besluta.

Som Karin Ahrland själv har sagt kommer den nya ansökan att vara mycket mer preciserad beträffande användningen och mottagarnas kontroll. Inte heller jag önskar att kontrollsynpunkterna skall drivas in absurdum. Om denna ansökan är mera exakt utformad angående hur medlen skall användas bör rimligtvis chanserna för tillstyrkan och slutligt bifall ha väsentligt ökat.

Anf. 5 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag uppfattar att utrikesministern är positivt inställd till den här saken, och jag tackar för det. Jag hoppas att det inte blir något avslag och att jag slipper ställa en ny fråga om detta ärende.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1984/85:434 om tvångsrekryteringen till vietnamesiska skogsprojekt**Anf. 6** Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Margit Gennser har med hänvisning till en för SIDA utarbetad rapport om arbetsförhållandena i skogsdelen av biståndsprojektet Vinh Phu ställt följande frågor till mig:

1. Avser den svenska regeringen att överlämna SIDA:s rapport till ILO?
2. Avser den svenska regeringen att uppmana ILO att självt undersöka om Vietnam iakttagit sina skyldigheter enligt konventionen i den verksamhet som finansieras med svenska biståndsmedel?

Den konvention som utarbetats av Internationella Arbetsorganisationen, ILO, nr 29, som skulle kunna åberopas i det här fallet har inte ratificerats av Socialistiska Republiken Vietnam. Vidare begärde Vietnam den 1 juni 1983 utträde ur ILO och kommer följaktligen inte att delta vid ILO:s arbetskonferens i juni i år.

Bl. a. därför har den svenska regeringen i stället funnit det lämpligare att bilateralt ta upp diskussionen om levnadsvillkoren i skogsdelen av projektet.

För det första har vi understrukit behovet av förändringar i fråga om rekrytering och anställningsförhållanden.

För det andra har vi framhållit att de materiella levnadsvillkoren för arbetskraften bör förbättras så att arbetarna erhåller bättre bostäder, skyddskläder, utvidgade möjligheter till barnpassning m. m.

Jag ser positivt på de preliminära diskussioner som nu förs inom SIDA om att med svenskt bistånd verka för att en större andel av virkesråvaran till Bai Bang produceras av i regionen redan bofasta kooperativ och att arbetsstyrkan i skogsbrigaderna minskas. En sådan begränsad arbetsstyrka bör kunna erhålla goda löneförmåner mot bakgrund av Vinh Phu-projektets lönsamhet.

Självfallet tas dessa frågor upp kontinuerligt av Sverige i samtal med

Om tvångsrekryteringen till vietnamesiska skogsprojekt

Vietnam som förberedelser för de avtalsförhandlingar som kommer att äga rum i maj-juni i år. Från vietnamesisk sida har man nu också kommit med flera konkreta förslag till hur villkoren för skogsarbetarna skall förbättras, bl. a. genom olika löneförmåner och utökad semester.

Anf. 7 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, herr utrikesminister.

ILO-konventionen förbjuder alla former av påtvingat arbete, tvångsarbete – med några få undantag, som är mycket klart preciserade: militärtjänst och straffarbete när domstol har utdömt straffet.

Det kan inte råda något tvivel om att det är fråga om tvångsarbete. Jag tycker därför att det är litet malplacerat att tala om ”anställningsförhållanden”. Detta tvångsarbete strider mot ILO-konventionen.

Det återförenade kommunistiska Vietnam har visserligen i ILO deklarerat att det anser sig obundet av konventionen, som den tidigare sydvietnamesiska regeringen hade ratificerat och som gällde hela Vietnam när konventionen ratificerades. Vietnam kan inte anse sig frikopplat från skyldigheten att iaktta konventionen mot tvångsarbete. Den ratificerades nämligen före landets formella uppdelning i nord och syd. Det är alldeles riktigt att Vietnam tillhör ILO till juni i år, så det har funnits gott om tid och det finns ännu tid att lämna över rapporten till ILO och anmäla klagomål, om man så önskar.

ILO har en mycket kvalificerad expertkommitté, som har till uppgift att fortlöpande granska om medlemsländerna iakttar de konventioner som de har ratificerat. En sådan expertgranskning av ILO brukar få mycket snabba och djupgående effekter. Vi såg det för något år sedan när det gällde Polen, där man hade brutit mot föreningsrättsreglerna. ILO granskade Polens brott, och det var en av anledningarna till att den fria fackföreningsrörelsen Solidaritet har fått en så stark ställning.

Jag har svårt att förstå att utrikesministern inte i det här fallet anser att vi måste göra allt för att hjälpa dessa arma 17 000 kvinnor som de facto är slavarbetare – vi kan inte dölja det med ord som ”anställningsförhållanden” e. d.

Det går inte att tolka utrikesministerns svar på annat sätt än att det är inrikespolitiska överväganden som till största delen gör att man inte för frågan vidare till det forum där den bör tas upp. Det tycker jag är oerhört beklagligt, och jag tycker tyvärr att det vittnar om något som jag inte hade velat nämna i den här kammaren: moralisk bankrutt.

Anf. 8 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Jag skulle gärna vilja att Margit Gennser nämnde namnet på ett enda land som har intresserat sig mer för den sak vi nu diskuterar än Sverige, som har låtit företa en egen utredning om detta, som har tagit upp frågan med Vietnams premiärminister och utrikesminister och med en rad andra medlemmar av landets regering och som har sagt att en ändring av villkoren för dessa människor är en förutsättning för att vi skall kunna fortsätta att driva verksamhet i Bai Bang med ett statligt svenskt stöd.

Saken diskuterades utförligt för ett par veckor sedan i en två timmars interpellationsdebatt i riksdagen. Den belystes då från alla möjliga utgångspunkter. Att man skulle kunna ta upp ärendet i ILO nämndes inte – naturligtvis beroende på att Sverige har en helt annan kontakt med Vietnam än vad ILO:s medlemsstater i övrigt har.

Nu tillkommer dessutom det faktum som jag har nämnt, att Vietnam inte kommer att vara medlem i ILO när sommarens konferens börjar och då vi kan ta upp dessa frågor. Därutöver gäller att Vietnam inte har godkänt den konvention som det här skulle gälla brott mot.

Om man ser inte till de propagandistiska effekterna, utan till de reella verkningarna av en stats uppträdande, vill jag påstå att Sveriges insatser för att förbättra förhållandena för dessa skogsarbetare har varit betydligt intensivare än något annat lands.

Anf. 9 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Det är väl helt självklart att Sverige måste intressera sig mycket mer än andra länder för dessa förhållanden, eftersom det är vi som med vårt biståndsprojekt – naturligtvis utan att så önska – har satt i gång den här typen av tvångsarbete. Det är därför vi måste göra utredningar, och det är därför vi måste förbättra förhållandena. Vi är ju ansvariga.

När det gäller ILO anser jag att det är mycket bra – så brukar vi se det i andra sammanhang – att ha fristående organisationer som utan att ha bindningar och utan att så att säga ha varit engagerade från början kan se problemet objektivt och kan pressa på. Jag är nämligen helt övertygad om att en internationell opinion hade kunnat förbättra arbetsförhållandena i skogen och även på andra områden i Vietnam.

Jag vill understryka att mitt intresse av att arbetsförhållandena förbättras inte har någonting med politisk propaganda att göra, utan det är för mig faktiskt en fråga om mänsklig anständighet. Jag vill inte med mina skattepengar understödja den här typen av verksamhet. Det har förekommit tvångsarbete på andra håll i världen, och jag har kommit i nära kontakt med det och anser att det är oacceptabelt.

Jag kan inte heller acceptera att man döljer tvångsarbete bakom uttryck som att det gäller att förbättra anställningsförhållanden, ordna bättre hygieniska förhållanden osv. Det rör sig här om villkor som folk trots riskerna försöker rymma från. Detta har ingenting med normala anställningsförhållanden att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Meddelande om svar på interpellationerna 1984/85:101 och 102

Anf. 10 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! På grund av utrikes resa kommer interpellationerna nr 101 och 102 inte att kunna besvaras inom den föreskrivna tiden.

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om åtgärder mot
störningar från
höghastighetståg*

Efter överenskommelse kommer interpellation nr 101 att besvaras den 25 mars.

Jag hade för avsikt att även besvara interpellation nr 102 den 25 mars, men då interpellanten är förhindrad den dagen har vi kommit överens om att interpellationen skall besvaras den 29 april.

5 § Svar på fråga 1984/85:431 om åtgärder mot störningar från höghastighetståg

Anf. 11 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Kersti Johansson har med hänvisning till SJ:s planer på att införa s. k. höghastighetståg frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att lösa de problem som uppstår för dels tätorter som är uppbyggda runt stambanan, dels jordbruksfastigheter där överfarter till åker- och skogsmark försvinner.

Jag tycker det är viktigt att SJ:s försöksverksamhet med snabbtåg kommer i gång så snart som möjligt. Med de stora restidsvinster som därmed görs kan nämligen SJ få betydligt fler resenärer. Till dess måste dock säkerheten förbättras. Enligt vad jag erfarit kommer också SJ inom de av statsmakterna angivna ramarna att avsätta tillräckligt med pengar härför.

Detta betyder för snabbtågslinjerna att alla plankorsningar med biltrafik kommer att få bommar. Vissa korsningar får dessutom särskilda detektorer. En bil som t. ex. har stannat på spåret i en korsning upptäcks därmed av tåget i god tid så att tåget hinner bromsa. När tågen går förbi stationer kommer farten att sänkas. Dessutom får stationer och plattformar särskilda ljus- och ljudsignaler som varnar för tågen. Jag vill också nämna att snabbtågen kommer att utformas så att de inte bullrar mer än dagens tåg.

Till sist apropå Kersti Johanssons farhåga för slopade överfarter till jordbruksfastigheter vill jag upplysa om att SJ löser detta bl. a. genom att anlägga ersättningsvägar.

Anf. 12 KERSTI JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Frågan skall inte tydas så, att jag är motståndare till den tekniska utvecklingen. Det är jag inte. Men man måste ändå vara på det klara med att det kommer att uppstå problem både för befolkningen i tätorter och för ägarna till jordbruksfastigheter som är belägna utmed järnvägen när höghastighetståg införs.

Mycket pengar kommer att behöva satsas på säkerhetsåtgärder. Det är tillfredsställande att höra att SJ har för avsikt att avsätta pengar för detta. Vi vet i dag att det är nödvändigt. Alltför många vägar som korsar järnvägen har otillräckliga säkerhetsanordningar. Jag vill i sammanhanget nämna den oerhört tragiska olycka som hände för några dagar sedan, när en skolbuss kolliderade med ett tåg.

Som jag sade kommer höghastighetstågen att förorsaka problem både för tätortsbefolkningen och för dem som har jordbruksfastigheter. För de senare kommer det att bli en svår situation när överfarter till åker- och skogsmark försvinner. I många fall kommer det att omöjliggöra fortsatt jordbruksdrift. Både från samhällsekonomisk synpunkt och med tanke på säkerheten för den enskilde är det viktigt att problemen med plankorsningar löses på ett tillfredsställande sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om åtgärder för att begränsa sårbarheten i SJ:s databokningssystem för biljetter

6 § Svar på fråga 1984/85:446 om åtgärder för att begränsa sårbarheten i SJ:s databokningssystem för biljetter

Anf. 13 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Olof Johansson har med hänvisning till ett avbrott nyligen i SJ:s datasystem för biljettbokning och till ett tidigare strömavbrott den 27 december 1983 frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att begränsa sårbarheten i SJ:s centraliserade databokningssystem för biljetter.

SJ:s datoriserade biljett- och bokningssystem startades år 1970 och har sedan dess kännetecknats av en mycket hög grad av säkerhet. Trots att systemet hålls öppet ca 20 timmar per dygn varje dag hela året fungerar det i det närmaste hundra procentigt.

Den händelse som Olof Johansson åberopar i sin fråga orsakades av ett överslag i den ställverksenhet där reservkraft ansluts till elförsörjningssystemet. Enligt vad jag erfarit har SJ därefter begränsat belastningen på den enhet som skadades vid elavbrottet. Jag kan vidare meddela att SJ redan börjat projektera en förstärkning och utbyggnad av elförsörjningssystemet. I regeringens föreslagna investeringsram till SJ för nästa budgetår har SJ också inrymt en sådan utbyggnad.

Till sist vill jag säga att Olof Johanssons jämförelse med det stora elavbrottet i december 1983 är felaktig. Den gången avbröts elförsörjningen till stora delar av Sverige på grund av ett fel i en vital punkt i det allmänna elnätet. SJ:s centrala datoranläggning berördes däremot inte av elavbrottet tack vare att SJ för sin anläggning har en förberedd alternativ elförsörjning.

Anf. 14 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Bakgrunden till min fråga är som alla vet och som också framgår av svaret, för vilket jag tackar, det avbrott i elförsörjningen till SJ:s centrala datasystem för biljettbokning som inträffade den 23 februari. I begreppet elförsörjning innefattar jag naturligtvis både försörjningen med elkraft och distributionen av den. Mitt i sportlovsrusningen fick SJ:s personal ta till det reservsystem som fanns, nämligen manuell bokning och utskrift av biljetter. Det innebar givetvis stora påfrestningar både för SJ:s personal och, till följd av de långa köerna, för dess kunder, dvs. trafikanterna.

Med detta har jag också sagt att samordnad databokning är ett utomor-

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om åtgärder för att
begränsa sårbarhe-
ten i SJ:s databok-
ningssystem för bil-
jetter*

dentligt bra hjälpmedel. Det är omistligt för ett modernt trafikföretag. När det gäller offentliga datasystem som innehåller uppgifter om t. ex. enskilda personer kritiserar vi ofta den centraliserade strukturen. Så förhåller det sig inte i det här fallet. Här är det, inte minst från kundens synpunkt, viktigt att ha en samordnad bokning. Men som så ofta innebär centralisering också sårbarhet; det kommer man inte ifrån.

I det här fallet handlade det om distributionen av elkraft från ett ställverk i Häggvik inom Sundbybergs bandistrikt, där man överför 380 volts ström från nätet till olika användningar inom SJ och då naturligtvis till lägre spänning. Enligt uppgift hade SJ i detta fall, precis som kommunikationsministern sade, avbrottsfri elförsörjning genom ackumulatorer under 30–40 minuter och därefter med dieselaggregat. Då fallerade emellertid distributionen – det var överbelastning på en del av nätet. Jag har fått veta att det, om det hade velat sig illa och det hade gällt ett annat fack i det aktuella ställverket, också kunde ha berört SJ:s centrala växel.

Vad man måste göra är att gå igenom distributionen, så att den blir mindre sårbar. Man får inte vara helt beroende av en enda distributionsväg. Jag tror att vi är överens på den punkten. Det är naturligtvis en riktig åtgärd att man, som kommunikationsministern säger, i det här fallet har begränsat belastningen, men det handlar också om huruvida SJ verkligen har fått begärda pengar. Jag har hört sägas att man behöver 5,7 milj. kr. för just denna genomgång av distributionen. Detta står nämnt på s. 71 i den nyligen publicerade proposition som förelades riksdagen efter det här elavbrottet, men jag vill gärna ha en bekräftelse på att SJ har fått begärda 5,7 miljoner.

Med anledning av att åhörare demonstrerade genom att bl. a. ropa slagord yttrade

Anf. 15 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att meningsyttringar från åhörarna inte är tillåtna.

Då demonstrationerna emellertid fortsatte beslöt kammaren kl. 12.27 att ajournera sina förhandlingar.

Förhandlingarna återupptogs kl. 12.29.

Anf. 16 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Som jag sade i mitt svar till Olof Johansson inryms de pengar som här åberopas i SJ:s investeringsram.

Jag vill gärna tillägga att regeringen i februari beslutade att ge statskontoret i uppdrag att undersöka datasäkerheten i statlig ADB-verksamhet. I många stycken kan jag hålla med Olof Johansson om att det är nödvändigt att skapa en trygghet när det gäller den datoriserade informationsverksamhet som ju i mycket hög grad förekommer inom statsförvaltningen. Och statskontoret har alltså fått i uppdrag att dels gå igenom dataverksamheten, dels översiktligt redovisa de olika effekter av störningar i ADB-verksamhe-

ten som kan drabba myndigheter och samhället i stort. Därtill kommer att regeringen i samband med beslutet om denna genomgång uttalade att uppdraget bör redovisas så snart som möjligt och före utgången av juni 1985.

Anf. 17 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det kompletterande svaret. Jag är också tacksam över bekräftelsen att SJ får de pengar som behövs för att man skall kunna gå igenom distributionen av elström bl. a. när det gäller ADB-försörjningen, i syfte att få en ökad säkerhet. Den parallell jag drog – som avsåg det stora strömavbrottet den 27 december 1983 – gäller egentligen kopplingen mellan elförsörjningen och de centraliserade datasystemen. Det kan i detta sammanhang naturligtvis vara fråga om brister i elförsörjningen. I det avseendet är man på SJ förberedd. För att försäkra sig om en kontinuerlig strömförsörjning har man alltså "reserver". Men det kan också förekomma brister i fråga om distributionen, och det var just på det området som överbelastningen i det aktuella ställverket ledde till problem.

Det gäller att inte bygga in mer sårbarhet än nödvändigt i det moderna samhället. Därför tror jag att det är väldigt viktigt med en ordentlig genomgång av alla kopplingar mellan elförsörjning och datasystem som på ett eller annat sätt är starkt centraliserade, för när det hela inte fungerar blir ju konsekvenserna utomordentligt omfattande för en stor allmänhet. Ibland inträffar sådana här störningar vid utomordentligt olämpliga tidpunkter – t. ex., som i det här aktuella fallet, mitt i sportlovsrusningen.

Jag tackar, som sagt, kommunikationsministern för de svar han har gett.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:458 om satsningen på en motorväg mellan Uddevalla och Stenungsund

Anf. 18 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Elving Andersson har frågat mig om vilka kommunikationsmässiga överväganden som låg till grund för beslutet om en satsning på motorväg mellan Uddevalla och Stenungsund.

En nedläggning av Uddevallavarvet medför ett stort bortfall av arbetstillfällena. Detta ställer krav på nysatsningar.

Regeringens program för sysselsättning i regionen omfattar ett stort antal åtgärder – åtgärder som sammantaget skapar förutsättningar för en ny näringslivsstruktur. Ett exempel på att arbetet med att bygga upp en ny näringslivsstruktur har goda möjligheter att lyckas är Volvos planer att i Uddevalla etablera en bilfabrik med drygt 1 000 anställda.

För utvecklingen i Uddevallaregionen och för etableringen av ny industri i Uddevalla är det nödvändigt att väsentligt förbättra kommunikationerna och då främst vägförbindelsen mot Göteborg. Regeringen har därför gett vägverket i uppdrag att projektera en utbyggnad av väg E 6 till motorväg

Nr 97

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om satsningen på
en motorväg mel-
lan Uddevalla och
Stenungsund*

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om satsningen på
en motorväg mel-
lan Uddevalla och
Stenungsund*

mellan Stenungsund och Uddevalla. Vidare har regeringen tidigare lagt vägbyggen på E 6 norr om Uddevalla.

Sammanfattningsvis vill jag konstatera att det behövs nya arbeten i Uddevalla. Regeringen har lagt fram ett program för detta. I programmet ingår som en viktig del väginvesteringar. Varken vägmyndigheterna, Uddevalla kommun eller näringslivet har kritiserat regeringens program för ny sysselsättning i regionen.

De föreslagna väginvesteringarna ingår även i den nordiska handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som Nordiska rådet godkände vid sin session i Reykjavik i förra veckan. Det finns en bred nordisk enighet om att satsa betydande belopp på kommunikationsinvesteringar av samnordiskt intresse i syfte att öka den ekonomiska integrationen och utvecklingen i Norden. En utbyggnad av E 6-an i Norge och Sverige är således angelägen för att förbättra transporterna mellan de nordiska länderna.

Anf. 19 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Låt mig först säga att jag tycker att det är bra att man gör kraftfulla investeringar på vägområdet i Uddevallaregionen. En bra, och en förbättrad, infrastruktur är en förutsättning för att näringslivet skall få den positiva utveckling som vi alla eftersträvar. Jag är dock tveksam till en sådan här stor satsning – ca 0,5 miljarder kronor – på en knappt fyra mil lång motorväg, särskilt som en motorväg mellan Stenungsund och Uddevalla inte är något projekt som ingått i gällande planering. Det har heller inte funnits några uttalade önskemål om en motorväg tidigare från vare sig vägmyndigheter, kommuner eller näringslivet.

I den plan som länsvägnämnden presenterade under förra hösten, kallad Projekt E 6 i Bohuslän, tar man upp investeringar på totalt 392 milj. kr., varav endast 76 milj. kr. avser investeringar söder om Uddevalla och resterande belopp investeringar norr om Uddevalla.

Länets vägmyndigheter, som torde vara den instans som bäst känner behovet, vill alltså koncentrera E 6-investeringarna till sträckan Uddevalla–norska gränsen. Genom de investeringar som föreslagits skulle man få 90-standard på vägen mellan Göteborg och Uddevalla och 70-standard på hela vägen mellan Uddevalla och norska gränsen.

För Uddevallas del är också en upprustning av riksväg 44 till Trollhättan och Vänersborg av mycket stor vikt, eftersom dessa tre orter tillsammans alltmer bildar en gemensam arbetsmarknad.

Kommunikationsministern understryker i svaret behovet av goda kommunikationer i Uddevallaregionen och framför allt mot Göteborg. Jag håller med om detta. Men jag ifrågasätter om inte en upprustning av E 6 i nuvarande sträckning till 13-metersväg eller motortrafikled skulle vara till fyllest – samtidigt som man skulle kunna satsa på Bohusbanan och på en bättre fungerande järnvägstrafik mellan Uddevalla och Göteborg.

Landskapet i mellersta och norra Bohuslän lämpar sig illa för dragande av

stora motorvägar. Topografin är sådan att mycket stora miljövärden går till spillo. Dessutom kommer ganska mycket produktiv åkermark att förstöras.

Om beslutet om denna investering hade skett på vanligt sätt, dvs. så att initiativet kommit från lokal och regional nivå i stället för från regeringen, skulle pengarna ha använts annorlunda – det är jag övertygad om. Det hade varit bättre om regeringen i samband med presentationen av det s. k. Uddevallapaketet hade sagt att man ställer medel i storleksordningen 450–500 milj. kr. till förfogande för väginvesteringar i regionen, och så låtit lokala och regionala organ och myndigheter delta i planeringen av hur dessa medel skulle användas. Jag vill fråga kommunikationsministern om han inte anser att detta hade varit en bättre planeringsmodell.

Anf. 20 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! Låt mig först säga att regeringens förslag om insatser på E 6, sträckningen Stenungsund–Uddevalla, inte tillkom av en slump. Vi konstaterade – vilket jag tror att vi också är ganska överens om – att det i Uddevalla krävs speciella insatser för att man skall klara den svåra situation som man har hamnat i. Då är det nödvändigt att skapa fina kommunikationer med Göteborgsregionen, som är expansiv och som kan erbjuda möjligheter till ytterligare lokalisering till Uddevallaområdet.

Jag vill också gärna erinra om att i detta paket ingår två etapper av E 6, räknat från norska gränsen och söderut. Jag är helt övertygad om att det fortsatta jobbet på E 6 och västkustbanan inte stannar upp i och med dessa insatser. I den fastställda flerårsplanen är det omkring 1,2 miljarder – inkl. dessa 500 miljoner – som avser E 6. Så visst kommer nödvändiga investeringar att ske på andra delar av E 6 och på västkustbanan enligt de planer som finns.

Anf. 21 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är också övertygad om att det här beslutet inte tillkom av en slump. Jag tror inte att investeringar i den storleksordningen tillkommer av en slump.

Men vad som har förvånat mig och många andra är att just detta projekt förts fram, eftersom det inte har redovisats som något angeläget önskemål från länet eller från kommunerna eller från de myndigheter som sysslar med vägprojekteringen. Det är ganska länge sedan man tog bort gamla motorvägsreservat o. d. ur gällande planer – marköversikter och kommunöversikter. Det gjorde man med länsstyrelsens goda minne. Man konstaterade att här torde inte bli någon motorväg under överskådlig tid, och därför plockades korridorer, reservat osv. bort ur dessa planer. Jag håller med kommunikationsministern när det gäller behovet av bra förbindelser både mot Göteborg och öster ut mot Trollhättan–Vänersborgs-området. För min del vill jag emellertid inte sätta likhetstecken mellan goda vägförbindelser och motorväg. Jag menar att vi skulle kunna få goda förbindelser genom att t. ex. bygga ut E 6-an i dess nuvarande sträckning till motortrafikledsstandard. Detta skulle bli billigare med påföljd att vi skulle få pengar även till

*Om skattelättnaden
för vissa forskare*

andra angelägna väginvesteringsprojekt inom regionen. Dessutom skulle det inte bli fråga om de stora negativa miljöingrepp som skulle bli följden, om man valde att bygga en motorväg med en helt ny sträckning genom Bohusläns känsliga landskap.

Anf. 22 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Fru talman! I det uppdrag som nu ges till vägförvaltningen regionalt – att se på projekteringen av E 6-an, sträckan Stenungsund–Uddevalla – ingår givetvis också att pröva angelägenheten från bl. a. miljösynpunkt. I arbetsplanen, som vi hoppas skall komma fram ganska snart, tas det i görligaste mån hänsyn till alla de aspekter som Elving Andersson pekade på.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:425 om skattelättnaden för vissa forskare

Anf. 23 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Bo Södersten har frågat utbildningsministern om hon avser att vidta åtgärder, så att kretsen av personer som omfattas av den nya lagen om skattelättnad för vissa forskare vidgas, så att strävandena mot en internationalisering av högskolan kan fortsätta.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Bakgrunden till de särskilda skatte- och avgiftsreglerna för vissa utländska forskare är behovet av en framgångsrik forsknings- och utvecklingsverksamhet här i landet. Trots att den svenska forskningen står på en hög nivå, finns det områden där forskare med den nödvändiga kompetensen eller inriktningen inte finns att tillgå inom landet. Syftet med åtgärderna var att göra det möjligt för företag och institutioner att rekrytera sådana nyckelpersoner. Kretsen av forskare på vilka reglerna skall tillämpas har bestämts mot denna bakgrund. Jag vill också påpeka att riksdagen ställde sig avvisande till en utvidgning av den berörda kretsen.

Lagen trädde i kraft så sent som den 1 januari i år. När den har tillämpats under något år bör en utvärdering ske. Jag är inte beredd att innan dess göra några uttalanden huruvida förändringar av det slag som Bo Södersten åsyftar bör vidtas.

Anf. 24 BO SÖDERSTEN (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för hans svar.

Nu handlar dock den här frågan egentligen inte om skattepolitik utan om utbildningspolitik. Därför hade jag också ursprungligen ställt min fråga till utbildningsministern. Men visa makter har gjort att det nu är finansministern som svarar.

Tidigare var utländska forskare och lärare från i varje fall England och USA på grundval av den s. k. professorsregeln skattebefriade under två år

om de arbetade här i landet. Detsamma gällde för svenskar.

Det nya dubbelbeskattningsavtalet med England får mycket negativa konsekvenser för internationellt utbyte av lärare och forskare. Våra universitet är redan tillräckligt provinsiella. Nu kommer de att bli det i ännu högre grad. Den institution där jag själv är verksam, institutionen för nationalekonomi i Lund, har i tio år haft ett utbyte med ett universitet i Skottland. Men nu tvingas vi på grund av de nya reglerna att avsluta utbytet.

Skälet till att jag ställde frågan till utbildningsministern var egentligen följande. Vi har på det utbildningspolitiska planet en retorik som säger att vi skall värna om två saker: för det första jämställdhet och för det andra internationalisering. Effekterna av de nya reglerna kommer emellertid att bli de rakt motsatta. Här rör det sig verkligen inte om att skapa något skattefrälse, utan det gäller enbart att ta hänsyn till att folk som under ett eller ett par år verkar utomlands skall få en viss ersättning för alla de extrakostnader som en flyttning medför. Med de internationellt sett mycket låga lönerna lär det bli omöjligt för oss att i större utsträckning rekrytera utländska lärare och forskare. Jag hoppas därför trots allt att finansdepartementet, och framför allt utbildningsdepartementet, skall bli aktivt och se till att vi får en ändring till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1984/85:433 om omsättningsskatten på utlänningars köp och försäljning av svenska aktier

Anf. 25 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om jag avser föreslå att skatteplikten upphävs i fråga om utlänningars köp och försäljning av svenska aktier.

Enligt lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper skall personer som är bosatta utanför Sverige betala skatt för den handel de bedriver med svenska värdepapper genom medverkan av fondkommissionärer. I november 1984 inkom Aktiefrämjandet till finansdepartementet med en begäran om att skatteplikten för utländska placerares köp och försäljning av svenska värdepapper skall upphävas. Framställningen har remissbehandlats. Beredningen av ärendet pågår för närvarande, och jag räknar med att den skall vara slutförd inom kort. Jag är inte beredd att nu redovisa vilka förslag beredningen kan ge anledning till.

Anf. 26 KNUT WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Jag vill inledningsvis erinra om att beslutet om omsättningsskatt på aktier, som fattades i december 1983, inte föregicks av sedvanlig remissbehandling. Lagrådet hördes inte heller.

Under utskottsbehandlingen hösten 1983 framfördes allvarliga invänd-

Nr 97

Torsdagen den
14 mars 1985

Om omsättningsskatten på utlänningars köp och försäljning av svenska aktier

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om omsättnings-
skatten på ut-
länningars köp och
försäljning av sven-
ska aktier*

ningar från aktiehandlarnas sida, särskilt när det gällde omsättningsskatt på utlänningars köp och försäljning av svenska aktier. Man förutspådde att utländska aktieplacers affärer skulle göras utanför Sverige, varigenom vi skulle gå miste om den tjänsteexporten varjämte svenska banker och fondkommissionärer skulle få försämrade konkurrensmöjligheter på den utländska aktiemarknaden. Dessa farhågor har besannats.

Utskottsmajoriteten avvisade emellertid kritiken och ansåg att omsättningsskatten på denna del av aktiehandeln kunde gälla "i vart fall i ett inledningskede". Efter återförvisning av ärendet från kammaren understök skatteutskottet "angelägenheten av att regeringen noga uppmärksammar effekterna av den nya lagstiftningen och dess praktiska tillämpning och utan dröjsmål föreslår de ändringar som kan visa sig erforderliga".

I november 1984 föreslogs av Aktiefrämjandet, som finansministern nyss nämnde, i en skrivelse till regeringen att omsättningsskatten på utlänningars köp och försäljning av svenska aktier skulle slopas. Skrivelsen sändes på remiss, och ingen av de 15 remissinstanserna motsatte sig slopandet. Tvärtom tillstyrkte de ganska genomgående förslaget från Aktiefrämjandet – och bland dessa remissinstanser kan nämnas bankinspektionen, Folksam, Svenska sparbanksföreningen och Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Jag behöver inte upprepa alla de motiv för ett slopande av skatten som har angetts i remissvaren – dem känner naturligtvis finansministern väl till. Det finns emellertid ytterligare en synpunkt, som inte tycks ha framkommit i remissvaren men som ändå är värd att beakta. Värdepappersexporten är ingalunda betydelslös när det gäller finansieringen av det svenska bytesbalansunderskottet. 1983 motsvarade faktiskt valutainflödet till följd av aktieexporten nära 75 % av den nettoupplåning utomlands som behövdes för att täcka det årets bytesbalansunderskott. Till detta kan läggas att valutainflödet genom aktieexport räntemässigt är betydligt fördelaktigare för Sverige än den upplåning utomlands som riksgäldskontoret annars måste göra. Man kan alltså säga att utförsel av svenska aktier utgör en för Sverige mycket fördelaktig form av export. Det är således ännu ett vägande skäl för att inte sätta käppar i hjulet genom att låta omsättningsskatten vara kvar i denna del.

Avslutningsvis vill jag fråga finansministern om han inte tycker att dessa senast anförda synpunkter är värda att beakta när finansministern snart kommer att ta ställning i sakfrågan.

Anf. 27 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag kan svara ja på den frågan.

Anf. 28 KNUT WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Jag tackar för det svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om marginal-
skatteproblemet*

Anf. 29 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Gunnar Hökmark har ställt följande frågor till mig:

1. Anser finansministern, att marginalskatteproblemet endast berör en minoritet?

2. Om så är fallet, innebär detta enligt finansministern att marginalskatteproblemet är ett mindre betydelsefullt problem?

Den reformering av inkomstkatten som har genomförts under åren 1983–1985 har medfört att marginalsikten för bortåt 90 % av de skattskyldiga uppgår till högst 50 %. Även för skattskyldiga med inkomster över den s. k. brytpunkten, dvs. skattskyldiga med högre marginalsikt, har betydande sänkningar genomförts. Jag kan därför svara ja på den första frågan.

Det är uppenbart att marginalskatteproblemet genom de skedda sänkningarna har blivit mindre betydelsefullt än tidigare. Jag kan därför svara ja även på den andra frågan.

Anf. 30 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaren på mina frågor, som ställdes på grund av att den förre finansministern Gunnar Sträng yttrade sig om marginalsiktterna som om de vore ett minoritetsproblem. Detta skedde dessutom mot bakgrund av att finansministern för inte alls länge sedan sagt att marginalsiktterna var ett av vår tids största ekonomiska och politiska problem.

Nu hävdar finansministern att problemet helt plötsligt har trottats bort. Så är det givetvis inte. Vad vi egentligen har i Sverige i de här sammanhangen är en önskemålsregering, som önskar att marginalsiktterna skall vara lägre och som önskar att inflationen skall vara lägre. Den tror att det räcker med att bara önska sig.

När Kjell-Olof Feldt talar om marginalsiktterna bryr han sig inte om de marginaleffekter som drabbar de normala inkomsttagarna: bostadsbidragen och barndaghemsvgifterna är fortfarande mycket höga. Vad han inte heller i sitt svar säger är, att nästa år kommer marginalsiktterna återigen att stiga på grund av att man har urvattnat den marginalsikttesänkning som var planerad. Det var på det viset som Kjell-Olof Feldt ville lösa ett av vår tids största problem, nämligen genom att urvattna en planerad marginalsikttesänkning och dessutom fullständigt avskaffa indexregleringen, så att marginalsiktteskärpningen kommer att leda till att normala inkomsttagare kommer att få betala ca 500 kr. mer i skatt. I vissa normala inkomstskikt kommer man att få en höjning av marginalsikten med kanske upp till 11 %.

Jag skulle vilja fråga: Om det var så att marginalsiktterna för ett år sedan var ett av vår tids största ekonomisk-politiska problem, hur kan det då komma sig att marginalsiktteproblemet uppenbarligen, enligt finansministern, är så pass litet att man nu måste öka det problemet? Det är ju detta som finansministern gör till 1986. Återigen höjer han marginalsiktterna.

Om man avskaffar indexregleringen, vilket ni också gör, kommer återigen

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om tullkontroller
på obekvämbearbetstid*

marginalskatterna att nå upp till samma höjder som de hade för några år sedan. Det är mot denna bakgrund som man lugnt kan konstatera att regeringen har blivit en önskemålsregering: den önskar men den gör ingenting.

Jag skulle vilja fråga finansministern om det är ett bra sätt att lösa marginalskatteproblemet att till nästa år öka samma problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på frågorna 1984/85:414 och 429 om tullkontroller på obekvämbearbetstid

Anf. 31 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Karl Erik Eriksson har frågat mig dels om jag avser att i samband med eventuellt införande av en särskild avgift på tullförrättning höja den tullfria gränsen för att minska byråkratin, dels om jag kommer att medverka till att enskilda resenärer som medför varor som uppgår till tullpliktigt belopp inte behöver erlagga den föreslagna extra avgiften. Vidare har Karl Erik Eriksson frågat om jag är beredd att redogöra för hur avgiften kommer att uttas då man från exempelvis Norge ordnar inköpsresor i Sverige med chartrade bussar.

Kjell Mattsson har frågat mig om regeringen avser att införa en särskild tullavgift fr. o. m. den 1 juli 1985.

Frågan om tullförrättningsavgifter har också aktualiserats i riksdagen genom motioner. Jag anser därför att det är lämpligt att kort redogöra för vad som föregått regeringens beslut om dessa avgifter.

I riktlinjerna för den allmänna budgetpolitiken har riksdag och regering uttalat nödvändigheten av att myndigheterna tar till vara möjligheterna att i ökad utsträckning ta ut avgifter för sin verksamhet, men också ställt krav på myndigheterna att omprioritera då inga resursförstärkningar kan påräknas. Eftersom tullverket inte utgör något undantag när det gäller att följa dessa riktlinjer, efterfrågades redan i den reviderade finansplanen år 1983 en redogörelse från generaltullstyrelsen om vilka möjligheter verket ansåg föreligga för att i ökad utsträckning ta ut avgifter vid tullförrättningar utom normal förrättningstid och förrättningsplats. Regeringen hade då också uppdragit åt statskontoret att utreda huruvida det fanns hinder i gällande bestämmelser för denna typ av avgiftsbeläggning.

Ett annat tungt vägande skäl för regeringens beslut är att den ökande trafiken över gränserna för tullverkets del har inneburit att en alltför stor del av verkets resurser måste tas i anspråk för ren expediering av trafiken. Detta har lett till att tullen inte har haft möjlighet att upprätthålla den kontrollerande verksamheten på en acceptabel nivå.

Mot den bakgrund som jag nu har redogjort för fattade regeringen i november förra året beslut om att uppdra åt generaltullstyrelsen att – i huvudsaklig överensstämmelse med ett förslag som styrelsen presenterat –

senast den 30 juni 1985 i ökad utsträckning avgiftsbelägga tullförrättningar utom normal förrättningstid och förrättningsplats. I beslutet angavs att styrelsen vid utarbetandet av taxa för förrättningskostnad och vid fastställande av vad som skall avses med normal förrättningstid skulle samråda med riksrevisionsverket och kommerskollegium. Vidare angavs att styrelsen vid den närmare utformningen borde överlägga med de myndigheter som blir berörda samt med Sveriges turistråd och företrädare för näringslivet. Som jag framfört i budgetpropositionen skall generaltullstyrelsen också beakta de handelspolitiska åtagandena gentemot andra länder.

Det ankommer således på tullverket att efter samråd med berörda myndigheter och näringslivsföreträdare bedöma i vilka former som den utökade avgiftsbeläggningen lämpligast skall genomföras. Självfallet följer regeringen verkets arbete i denna fråga.

Genom den redogörelse som jag nu har lämnat anser jag att Kjell Mattsson fått svar på sin fråga. Vad gäller Karl Erik Erikssons frågor vill jag framhålla att arbetet med den ökande avgiftsbeläggningen inte har kommit så långt att jag för närvarande kan svara på dessa.

Anf. 32 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! I motiveringen till min fråga har jag gjort en principdeklaration. Jag har förklarat att min uppfattning är att det är felaktigt att lägga en avgift på uttag av en skatt. Det torde också vara helt odiskutabelt att det verkligen är fråga om en skatt, eftersom tullverket behåller den mindre delen medan resten vidarebefordras till statskassan. När ärendet skall behandlas i riksdagen kommer säkerligen både den principfråga som jag har nämnt samt synpunkter på den nya avgiften med tanke på frihandelssamarbetet att tas upp. Jag skall därför nu gå förbi detta.

Motiveringen för min fråga var den oro som förslaget om tullförrättningsavgifter har skapat i gränstrakterna. Vi som bor där har sett detta på väldigt nära håll. Det förekommer en livlig gränshandel, vilket är i linje med vår strävan efter öppna gränser mellan de nordiska länderna. Vi talar om vår strävan att ta bort administrativa hinder. Då måste vi också själva agera i den riktningen. Detta problem är likadant vare sig det gäller färjetrafiken till Danmark och Finland eller trafiken över Norgegränsen.

Handelskammaren i Karlstad, som har pekat just på problemen i Värmland, vilka är desamma längs hela gränsen, förklarar i ett uttalande följande:

”För Värmlands del med sin omfattande gränshandel skulle sådana åtgärder från en norsk sida kunna leda till allvarlig skada för såväl detaljhandel som trafikföretag m. fl. främst i länets gränstrakter. Vi har med denna skrivelse velat understryka de särskilt negativa effekter som dessa avgifter skulle medföra för ett gränslän.”

Det är alldeles riktigt som statsrådet antyder att jag inte fått svar på mina frågor. Men jag skall tacka ändå. Jag tycker att det var hederligt av statsrådet att skriva rent ut att han inte kan svara. Det skrivna svaret innehåller ju faktiskt inte några svar på mina tre konkreta frågor.

Jag blir litet förvånad, när statsrådet säger att man ännu inte kommit så långt att man har utformat bestämmelserna. Enligt förslaget skall denna avgift uttas från den 30 juni 1985. I dag, den 14 mars, har man alltså inte tänkt igenom någonting när det gäller utformningen av bestämmelserna. Statsrådet förklarar att han följer verkets arbete med detta ärende. Jag vill då fråga: Kommer statsrådet att ta hänsyn till de massiva protester som har kommit? Jag har här på ett papper upptecknade namnen på en rad institutioner. Statsrådet vet lika väl som jag hur massiva protesterna är. Kommer statsrådet att ta hänsyn till dem, när han följer verkets arbete?

Anf. 33 KJELL MATTSSON (c):

Fru talman! Även bakom min fråga ligger naturligtvis de protester som har riktats mot tanken på att ta ut extra avgifter för tullkontroll utom normal förrättningsstid och förrättningsplats. Jag ber att få tacka finansministern för svaret, men jag kan inte säga att jag är nöjd med det.

Även om tullverket formellt har rätt att införa sådana avgifter, är det klart att ett beslut härom i realiteten bygger på det ställningstagande som regeringen har gjort, att man borde använda sig av den metoden för att få in mera pengar.

Vi har i Sverige satsat för varje år ökade belopp för att genom Sveriges turistråd försöka öka turismen inom vårt land. Ute i regionerna och även i kommuner som har stor turistverksamhet satsas mer och mer pengar för att få in mera utländsk valuta till landet, för att få till stånd arbetstillfällen i områden som har problem med sysselsättningen och för att få bättre ekonomi i de verksamheter som finns inom turistbranchen.

Turistverksamheten har rätt stor regionalpolitisk betydelse i många gränsområden, som kan komma att drabbas av den här speciella typen av avgifter. Inte minst i den del av landet som jag kommer ifrån, norra Bohuslän, har de förändrade relationerna mellan Norge och Sverige när det gäller priser medfört en kraftigt ökad busstrafik över gränsen med inköpsressor, vilket naturligtvis också har medfört ett kraftigt uppsving för handeln. Jag vill säga att främsta skälet till att sysselsättningen har förbättrats i området är de prisrelationer som för närvarande råder.

Jag kan ha förståelse för att staten har behov av att få ökade inkomster men vill slå fast att den typ av avgift som vi nu talar om är klart negativ för turism och näringsliv.

Såväl turistrådet som de regionala organisationerna har engagerat sig för att försöka få fler av kontinentens bussföretag att ha Sverige som ett resmål, och här finns inga stora marginaler, utan det är tvärtom en mycket hård konkurrens som vi har att kämpa med. Jag beklagar därför att regeringen har bestämt sig för att tullverket nu skall göra extra debiteringar. Om man skall se till att tullverket får ökade inkomster, hade mitt önskemål faktiskt varit att den speciella avgiften inte skulle knytas till vissa tider utan att samma avgift skulle tas ut oavsett när gränsen passeras.

Anf. 34 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Det förhåller sig inte så, vilket måhända någon kunde tro som lyssnade till Karl Erik Eriksson, att tullverket i dag går med vinst och att pengar som kommer in om man inför en avgift tillfaller statskassan. Tullverksamheten kostar mycket stora belopp, och även om vi här bara skall täcka de extra kostnader som är förenade med visst slag av verksamhet, så vägrar jag att betrakta det som en skatt.

Den här typen av avgifter finns i många länder, och ingen har kommit på idén, därför att det är sammankopplat med tullförrättning, att en avgift för en särskild prestation, utförd utanför ordinarie arbetstid och på särskilda förrättningsplatser, skulle ha karaktären av en skatt. Så den debatten tycker jag inte är särskilt fruktbar.

Karl Erik Eriksson frågar om vi inte har tänkt igenom någonting sedan vi började tala om ökad avgiftsfinansiering. Vi har tänkt ganska mycket, men vi har inte tänkt färdigt. Framför allt är det på det sättet att det är tullen som har uppdraget och arbetar med förslaget.

Sedan vill jag säga att den här diskussionen föranleder en mera principiell reflexion. Både centern och folkpartiet är tillsammans med moderaterna övertygade om att det måste ske en ökad avgiftsfinansiering av offentliga tjänster, att det skall vara bättre marknadsanpassning och mindre behov av skattefinansiering. Det är en princip som man har ställt sig bakom åtskilliga gånger, även här i riksdagen.

Men nu går det inte, lika litet som förra gången en avgift aktualiserades, nämligen avgift i samband med förlossningsvård. Kjell Mattsson är ganska typisk för hur man resonerar. Man har full förståelse för att staten behöver inkomster, och avgifter är nog bra men inte *här*. Här går det inte, liksom det inte heller gick på BB.

Vi lyssnar till alla synpunkter som kommer in i det här sammanhanget, antingen det är massiva protester eller mera försynta påpekanden av det slag som framförs från riksdagens talarstol, och vi skall göra vårt bästa för att se till att det förslag som kommer och de avgifter som skall fastställas tillfredställer de principer som vi har ställt upp i uppdraget till generaltullstyrelsen.

Anf. 35 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Finansministern och jag har olika uppfattning om huruvida detta är en skatt eller inte, och den debatten är inte särskilt fruktbar, säger finansministern. De må vara hänt, men det är inte heller särskilt fruktbart att ställa frågor till finansministern. Jag har ställt tre konkreta frågor, men finansministern har bara sagt att han inte svarar på dem.

Jag tycker det hade varit värdefullt om finansministern i detta läge hade lämnat något svar på frågan vilka effekter denna tullförrättningsavgift får för den enskilda medborgaren i gränstrakterna, som åker över gränsen på kvällar, nätter och helger och får vara med att betala denna avgift.

På vilket sätt kommer avgiften att tas ut? Jag utgår ifrån att ni ändå tänkt så pass långt i departementet innan ni kom med detta förslag.

Nr 97

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om tullkontroller
på obekvämt arbets-
tid*

Detta drabbar ju inte ett fåtal. 60 % av transportererna sker på annan tid än mellan 7 och 16. Vi strävar efter att få en så livlig och öppen gränshandel som möjligt och med så litet restriktioner som möjligt. Det är ändå på det viset att denna gränshandel i mycket stor utsträckning sker på lördagar och på helger.

Finansministern säger: Det är märkvärdigt – när vi föreslår inkomstförstärkningar, då säger ni nej.

Men effekten av det nu aktuella förslaget, herr finansminister kommer ju att bli negativ. Det hämmar turismen och det hämmar gränshandeln. Det tror jag Kjell-Olof Feldt innerst inne ger mig rätt i.

Det enda positiva och det enda fruktbara i denna debatt tycker jag är att finansministern säger att han skall fundera på protesterna. Tack för det! Det bådar i varje fall något så när gott.

Anf. 36 KJELL MATTSSON (c):

Fru talman! Om finansministern hade låtit bli att följa sin i förväg uppgjorda argumentering och i stället koncentrerat sig på att lyssna på vad jag sade hade han inte funnit något underlag för påståendet att vi har sagt att man på detta område inte kan ha ökade avgifter. Jag kritiserade den typ av avgifter som man nu inför – att den gäller för vissa tider på dygnet. Jag sade att om man vill ha den här inkomstförstärkningen för tullverket, borde man i så fall ta betalt dygnet runt och året om.

Jag instämmer i vad Karl Erik Eriksson säger, att det speciellt för gränstrakterna är en felaktig metod som kommer att skapa mycket irritation.

Tullen betraktas ju inte av resenärerna som någon service. Den uppfattas som ett hinder i trafiken. Det är en verksamhet som drivs för staten när den kontrollerar vad som förs över gränserna. Den resenär som varit över gränsen och bara handlat det han har rätt att handla kommer att finna denna kontroll och den ökade kostnaden ytterligt enerverande.

Kjell-Olof Feldt hävdar att vi i den ekonomiska politiken motsatt oss vissa avgifter som socialdemokraterna föreslagit. Jag kan säga att då kan vi ta varandra i hand och säga vi är lika goda kålsupare allihop. Finansministern och hans parti vill ju heller aldrig gå med på några av de förslag vi har.

Anf. 37 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Det är inte bra om vi skulle ha en riksdag full av kålsupare. En sådan riksdag borde vi inte ha.

Karl Erik Eriksson kräver besked om vilka effekter på turism och gränshandel dessa avgifter skulle få. Men det svaret kan ju inte lämnas förrän man vet hur avgifterna är utformade. Detta är ett uppdrag till generaltullstyrelsen att lämna ett förslag till taxa och hur avgifterna skall utformas. Jag vill bara peka på att generaltullstyrelsen har i uppdrag att samråda med Sveriges turistråd och med näringslivet för att undvika negativa effekter av dessa avgifter.

Sedan anser jag det helt obestyrkt att varje slag av avgift skulle ha hämmande effekter på gränshandeln i Värmland. Det är så billigt att handla i Sverige jämfört med att handla i Norge, att folk kommer att åka hit även om det kostar någon krona till.

Anf. 38 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Jag har inte begärt att finansministern skall lämna ett besked om vilka effekter detta får. Jag har bara bett om svar på mina frågor. Jag undrar om finansministern verkligen läst de tre konkreta frågor som jag har ställt och som har betydelse för den enskilde resenären.

Nog måste väl finansministern förstå att människor som hör statsråd och andra politiker tala om öppna gränser och om att man skall ta bort hinder och som samtidigt finner att nya hinder införs vill veta vilken effekt detta får för dem själva. Jag tycker att det hade varit hederligt om finansministern hade svarat på de frågorna i stället för att säga att jag bett att få veta vilka effekterna blir. Jag tror att vi kan vara överens om att vad vi nu vet så kommer effekterna att bli negativa.

Anf. 39 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Det är en ofta återkommande situation i denna riksdag att man begär besked som det inte går att lämna. Vi har gett generaltullstyrelsen i uppdrag att utforma avgifter utifrån vissa principer. Jag kan inte stå här i riksdagen och säga hur generaltullstyrelsen skall utföra sitt arbete. Någon ordning får det vara även i den statliga verksamheten.

Anf. 40 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Får jag då fråga finansministern: När kommer de människor som i första hand drabbas och de myndigheter och institutioner som berörs att få besked?

Anf. 41 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! I god tid innan några avgifter införs.

Anf. 42 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON:

Fru talman! Vilken tidrymd avser finansministern med uttrycket "i god tid"?

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:423 om förflyttning av avställd bil

Anf. 43 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat justitieministern om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att göra det möjligt att, utan att erlagga fordonsskatt, tillfälligt bogsera avställd bil, förutsatt att säkerhetsmässiga krav är uppfyllda och försäkring tecknad.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Till regeringen har tidigare i skrivelser bl. a. från Svenska åkeriförbundet framförts önskemål om åtgärder av det slag Pär Granstedt efterlyser.

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om riksskatte-
verkets förslag om
ökad användning
av personnummer
för skattekontroll*

Skrivelserna har överlämnats till vägtrafikskatteutredningen (B 1977:05) för övervägande. Enligt vad jag inhämtat kommer utredningen att behandla skrivelserna i sitt nästa betänkande, som skall avlämnas under innevarande år. Med hänsyn till utredningens pågående arbete härmed är jag för närvarande inte beredd att vidta några åtgärder av det slag som Pär Granstedt frågat om.

Anf. 44 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga.

Alla talar gärna och varmt om vikten av avbyråkratisering. Det är naturligtvis viktigt att vi då omsätter detta engagemang för avbyråkratisering i praktisk handling. Det exempel som jag tagit upp i min fråga kan tyckas vara en detalj – men en detalj som retar väldigt många människor. Det byråkratiska krånglet består till stor del av sådana här små detaljregler.

I detta fall är det alltså så att om man skall bogsera en avställd bil, som man kanske har renoverat, t. ex. till besiktning eller en verkstad, måste man för en bogsering på några hundra meter eller någon kilometer erlägga fordonsskatt för en hel månad. Det hela är naturligtvis fånigt och onödigt, och det är svårt att motivera.

Nu säger finansministern i svaret att denna fråga överlämnats till vägtrafikskatteutredningen och att denna överväger frågan. Det tycker jag är bra. Jag förutsätter att denna utredning kommer till den kloka slutsatsen att den här regeln skall undanröjas, så att man inte skall behöva betala fordonsskatt för en månad för att under en kort tidrymd få bogsera en bil.

Frågan är bara: Måste verkligen en sådan här liten detaljfråga genomgå hela den beredningsprocess som det här blir fråga om?

Vägtrafikskatteutredningen kommer att lägga fram sitt betänkande innan året är slut. Det betänkandet kommer säkerligen att skickas ut på remiss till ett antal instanser. Sedan skall remissvaren sammanställas i en diger lunta. Så småningom kommer en proposition till riksdagen. Till sist kan kanske riksdagen fatta ett beslut. Är det här en så komplicerad fråga att den måste genomgå hela den här processen? Skulle inte regeringen i stället kunna ta ett raskt initiativ och föreslå riksdagen att reglerna ändras, så att man inte behöver erlägga den här skatten för en enkel bogsering?

Jag vill alltså fråga finansministern: Har vi inte här valt en litet väl byråkratisk tågorrdning för att undanröja en onödigt byråkratisk regel?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1984/85:440 om riksskatteverkets förslag om ökad användning av personnummer för skattekontroll

Anf. 45 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Gunnar Hökmark har – med hänvisning till att riksskatteverket i rapporten (RSV Rapport 1984:10) ADB och företagsgranskning lagt

fram förslag som innebär en ökad användning av personnummer och att personregister skall inrättas och föras med hänsyn till myndigheters möjlighet till kontroll – frågat justitieministern om han avser att medverka till sådana lagändringar som riksskatteverket föreslår.

Frågan har överlämnats till mig.

Regeringen har tagit ställning till riksskatteverkets rapport i en lagrådsremiss som nyligen har överlämnats till lagrådet för yttrande. De förslag till lagändringar som Gunnar Hökmark tar upp i sin fråga har därvid avvisats.

Anf. 46 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för svaret. Jag tycker det är klokt att regeringen har avvisat de två saker som jag frågade om. Det finns dock anledning att göra en reflexion. Just förslaget om en utsträckt personnummeranvändning och en förändring av datalagen kommer att bli de frågor där det bildas opinion och som kommer att diskuteras i detta sammanhang. Samtidigt, liksom i smyg, föreslår regeringen en förändring av taxeringslagen som innebär att taxeringsmyndigheter hos vem som helst, utan misstanke och utan att man egentligen ens vill undersöka någon särskild person, kan kontrollera vissa personer och vissa företags olika typer av register. I praktiken leder detta till att en misstänkt mördare får bättre rättsskydd än en icke misstänkt deklarat. Taxeringsrevisionen tillåts bryta mot såväl banksekretess och advokatsekretess som tystnadsplikt.

Nu är det inte detta jag ställt min fråga om. Men den här utvecklingen att regeringen backar från olika myndighetsförslag inom de områden där det bildas opinion men går framåt i frågor där det är litet mera tyst får mig att ställa en fråga, som givetvis finansministern inte behöver svara på – man behöver inte sitta länge här i kammaren för att inse att det inte är mycket han behöver svara på. Är det så att frågor om förändring av datalagen, som rimligtvis ligger under justitiedepartementet, och om förändring av personnummeranvändning, som utreds av en kommitté inom justitiedepartementet, lämnas över till finansministern på grund av att denna regering ser integritetsfrågan mer som en fråga om fiskal indrivningsmetodik än en fråga om hänsyn till den enskildes rätt till integritet? Det är en fråga som man inte kan ha stora förhoppningar om att finansministern skall svara på. Det är ändå en intressant fråga för svenska folket, för om integritetsfrågan mera är en fråga om finansministerns vilja att driva in skatter, då sitter integriteten löst i det svenska samhället.

Anf. 47 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag vet inte om det står klart för Gunnar Hökmark att jag tillhör en regering som utformar *en* politik – inte många slags politik som det var på den tid då Gunnar Hökmarks anfäder i moderata samlingspartiet härjade, utan *en* politik. Det gäller även beträffande integritetspolitiken.

Jag vill hävda att jag har precis lika stor anledning att ta hänsyn till att den personliga integriteten upprätthålls inom skattelagstiftningen som justitieministern har att göra det inom dataområdet specifikt, eller på något annat

Om riksskatteverkets förslag om ökad användning av personnummer för skattekontroll

område. Så jag avvisar den något olustiga antydning som låg i Gunnar Hökmarks reflexion.

Anf. 48 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag är inte lika imponerad av regeringens agerande som Kjell-Olof Feldt är. Saken är nämligen den att man för olika typer av politik. Man säger sig vilja ta hänsyn till de enskilda människornas integritet, men i själva verket genomför man förslag som på ett ingripande sätt tar nya steg mot kontrollsamhället.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på frågorna 1984/85:436 och 441 om nordiskt TV-samarbete

Anf. 49 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Fru talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig vilka skäl som ligger bakom regeringens ställningstagande att begrava planerna på ett nordiskt TV-samarbete. Nils G. Åsling har frågat mig om jag är beredd att, mot bakgrund av de förda förhandlingarna för kostnadsfördelningen för det s. k. Tele-X-projektet, redovisa förhandlingsläget.

Då båda frågorna avser samma sak har jag valt att besvara dem samtidigt.

Sedan september 1984 har mellan Island, Finland, Norge och Sverige under Nordiska ministerrådet i sammansättningen industri-, kommunikations- och kulturministrarna pågått överläggningar med sikte på att förbereda ett beslut av Nordiska ministerrådet om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit samt formerna för detta. Danmark har deltagit som observatör. Överläggningarna tog sin utgångspunkt i resultaten från den s. k. studiefasens arbete som ministerrådet under tiden april 1982–augusti 1984 genomförde såsom ett led i utvecklingen av ett nordiskt radio- och TV- samt telesamarbete via satellit.

Överläggningarna har sedan mitten av december 1984 avsett en användning av Tele-X-satelliten för en försöksverksamhet med radio- och TV-samarbete under minst tre år. Överläggningarna fördes med sikte på att nå fram till en överenskommelse som skulle kunna presenteras för Nordiska rådets session den 4–8 mars 1985.

I övervägandena om programsamarbetet har samstämmighet uppnåtts. Kort innebär den att samarbetet skall ske i två sammansatta TV-kanaler med program, i första hand egenproduktion, från de medverkande ländernas nationella rundradioföretag. Vidare har samstämmighet uppnåtts i fråga om de juridiska principer som skall ligga till grund för samarbetet, vilka kostnader som skall täckas nordiskt samt hur fördelningen av dessa skall ske. Därvid har förutsatts att resp. lands andel i de samlade bruttonationalinkomsterna skall ligga till grund.

En väsentlig del av kostnaderna utgör ersättningen för användning av

TV-kapaciteten i Tele-X-satelliten. Från svensk sida har anförts att ersättningen för Tele-X bör fastställas utifrån ett lågt självkostnadspris som bl. a. beaktar vad motsvarande distributionskapacitet kan beräknas kosta på marknaden i övrigt. Vidare har en svensk utgångspunkt varit att ersättningen vid den inledande försöksperiodens slut bör ligga på en nivå som är rimlig med hänsyn till kostnaderna för ett satellitsystem för permanent samarbete.

Det var inte möjligt att uppnå enighet med övriga länder om dessa principer och en åtföljande ersättningsnivå före Nordiska rådets session, varför förhandlingarna gick in i ett dödläge. Förutsättningarna för att nå en uppgörelse med de övriga länderna bedömdes i det läget som ytterst begränsade.

Regeringen har emellertid inte begravt tankarna på ett nordiskt TV-samarbete via Tele-X utan har förklarat sig beredd att fortsätta överläggningarna inom Ministerrådet.

Nordiska rådet har vid årets session uttalat att regeringarna skall återuppta förhandlingarna med sikte på en överenskommelse till den 15 maj i år.

Sammanfattningsvis bör det alltså enligt min bedömning finnas möjligheter att uppnå en lösning, förutsatt att de principer för prissättningen på Tele-X-satellitens TV-kapacitet som Sverige redovisat tillgodoses i rimlig utsträckning.

Anf. 50 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tackar kulturministern för svaret.

"Det är kulturpolitiskt eländigt, men nu har vi definitivt begravt tankarna på nordiskt TV-samarbete i Nordsat eller Tele-X-projektet". Så uttalade sig kulturministern efter det nordiska kulturministermötet den 20 februari. Det är klart att ett sådant uttalande väcker uppmärksamhet, särskilt hos den som under många år själv har varit med om att driva tanken på ett utbyggt nordiskt TV-samarbete. Enligt en annan tidning sade Bengt Göransson: "Tankarna på nordiskt TV-samarbete, Nordsat eller Tele-X har kollapsat och begravts."

Det var mot bakgrund av dessa ganska uppseendeväckande uttalanden som jag ställde frågan till kulturministern om skälen till ett sådant ställningstagande. Jag tackar nu för ett utförligt svar. Det har redovisats både hur förhandlingarna har förts och på vilka punkter man har nått resultat.

Sedan jag ställde min fråga har Nordiska rådet haft sin session i Reykjavik, där denna punkt blev föremål för en ganska intensiv debatt och där Sverige också utsattes för hårdhänt kritik från de andra ländernas sida.

Jag noterade att en tidning återgav ett yttrande från statsministern, där han ryckte ut till försvar och sade: "Det finns ingen anledning att superdramatisera vad som skett. Bengt Göransson var uppriktigt ledsen när förhandlingarna sprack senast, men han har ju inte varit med så länge i det nordiska samarbetet. I det nordiska samarbetet är sista ordet aldrig sagt." Det är nog väl det.

Vid Nordiska rådet gavs det ett mycket klart uppdrag till de nordiska ländernas regeringar om fortsatta förhandlingar. Enligt min mening är det

viktigt att alla goda krafter då försöker samarbeta för att åstadkomma ett sådant läge att förhandlingar kan återupptas och dödläget brytas.

Jag kan alltså inte finna någon anledning att rikta någon ytterligare kritik mot Bengt Göransson. Det tycker jag inte vore på sin plats nu. I stället vill jag önska honom och den svenska regeringen framgång i det fortsatta förhandlingsarbetet.

Det är utomordentligt viktigt att kunna skapa nordisk samverkan på ett område där konkurrens från de kontinentala satelliterna snart kommer att göra sig gällande. Även om det är riktigt att det alltid har varit svårt att nå överenskommelser i det nordiska samarbetet, är det viktigt att vi aldrig ger tappt.

Med utnyttjande av inte minst informella kontakter med andra partier och de andra nordiska länderna borde det finnas möjligheter att till sist föra denna gemensamma angelägenhet till ett lyckligt slut.

Anf. 51 NILS ÅSLING (c):

Fru talman! Jag ber också att få tacka statsrådet Bengt Göransson för svaret på min fråga. Min fråga dikterades också av oro över Tele-X-projektets framtid, eftersom kommentarerna om de strandade förhandlingarna gav sken av att en uppgörelse mellan Finland och Norge inte skulle vara möjlig att uppnå.

Under den tid som gått sedan jag ställde min fråga har den svenska positionen nyanserats genom skilda uttalanden vid Nordiska rådets plenarsammanträde i Reykjavik förra veckan. Jag noterar bl. a., enligt det nu föreliggande debattprotokollet, att statsminister Palme klart deklarerade att den svenska regeringen hade en vilja att gå vidare och föra förhandlingarna till ett positivt resultat.

Min oro är måhända speciellt betingad av att jag var initiativtagare till en inbjudan som 1980 utfärdades till våra nordiska grannländer att delta i Tele-X-samarbetet. Anledningen därtill var den industripolitiska bedömningen att satellittekniken representerar en dynamisk teknikgren som Sverige liksom våra nordiska grannländer har all anledning att utveckla. Det handlar om högteknologi och elektronik av stor betydelse för allmän teknisk och industriell utveckling.

Jag mötte under de inledande diskussionerna år 1980 och 1981 motsvarande inställning hos ansvariga politiker i övriga nordiska länder.

När jag läser debattprotokollet från nordiska rådet och bl. a. tar del av finländaren Pär Stenbäcks inlägg, reagerar jag därför. Enligt honom satsade Sverige på Tele-X och ställde ett ultimatum till övriga nordiska länder. Så var det inte alls. Vi satsade på Tele-X och inbjöd våra nordiska grannar att delta i det tekniska utvecklingsarbetet och i det kulturella samarbetet, och vi fann ett starkt gensvar, såväl bland politiker som bland kulturarbetare och industriella företrädare. Förhandlingarna kom, inte minst med industrins tillskyndan, att röra sig om den arbetsfördelning som ligger bakom Tele-X-projektet. Där visade det sig att intresset i det preliminära skedet var stort både i Norge och i Finland.

Jag vill ha detta sagt nu, eftersom det nu när den svenska regeringen är beredd att gå vidare i förhandlingarna, finns anledning att betona att Tele-X redan från början var ett gemensamt nordiskt projekt. Det gäller såväl den industripolitiska som den kulturpolitiska delen av projektet.

Det bör finnas goda förutsättningar för samförstånd, i synnerhet med beaktande av projektets historia. Jag vill också, i likhet med Jan-Erik Wikström, önska statsrådet lycka till i de fortsatta förhandlingarna.

Anf. 52 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse den samstämmighet som här redovisas när det gäller synen på Tele-X-projektet och ett gemensamt nordiskt TV-samarbete.

När förhandlingarna avstannade den 20 februari uttalade jag en djup och uppriktigt besvikelse över det. Jag gjorde det mot bakgrund av ett starkt personligt engagemang för det nordiska TV-samarbetet. Jag noterar med särskild tillfredsställelse att Jan-Erik Wikström på denna punkt instämmer i den bedömningen och välvilligt söker urskulda min uttalade besvikelse med att hänvisa till ett hårdraget yttrande om min bristande erfarenhet av det nordiska samarbetets komplikationer.

Jan-Erik Wikström distanserar sig därmed välgörande från sin partiledare, som vid Nordiska rådets möte i Reykjavik mycket häftigt attackerade mig för att jag genom en negativ inställning närmast skulle ha sökt torpedera samarbetet. Att Bengt Westerberg i det sammanhanget måste stödja sig på felaktiga uppgifter gjorde inte situationen bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1984/85:452 om bostadsbyggandet budgetåret 1985/86

Anf. 53 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Bertil Danielsson har frågat mig varför det inte finns någon uppgift om bostadsbyggandets beräknade omfattning under budgetåret 1985/86 angiven i årets budgetproposition. Han har också frågat hur många lägenheter jag anser att det kommer att igångsättas budgetåret 1985/86.

Den strukturomvandling som har pågått inom bostadssektorn sedan mitten av 1970-talet fortsätter. Den innebär att nyproduktionen minskar och ersätts av ombyggnads- och underhållsverksamhet. Den verksamheten är sedan några år tillbaka större än nyproduktionen. Genom programmet för förbättring av bostadsbeståndet, det s.k. ROT-programmet, och den kraftfulla satsning som regeringen har gjort på detta område, har byggproduktionen i bostadssektorn hittills kunnat bibehållas på oförändrad nivå i fasta priser.

För att byggproduktionen skall hållas uppe krävs en ekonomisk tillväxt och en gynnsam utveckling även inom andra samhällssektorer än bostadssektorn.

Det långsiktiga program för byggnadsverksamheten som regeringens byggministergrupp har utarbetat visar att det finns goda möjligheter att öka den totala byggproduktionen under resten av 1980-talet, så att sysselsättningen i byggandet på längre sikt skall kunna bibehållas på ungefär nuvarande nivå.

Med hänsyn till denna utveckling har jag inte funnit det meningsfullt att i budgetpropositionen ange hur många lägenheter som kommer att igångsättas det kommande budgetåret. Inte heller i de två föregående budgetpropositionerna har jag redovisat någon sådan uppgift.

Anf. 54 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden är att vi under de borgerliga regeringsåren fick utstå en ganska omfattande kritik för att bostadsbyggandet låg på en alltför låg nivå. I de debatter som föregick maktskiftet återkom socialdemokraterna gång på gång till frågan: Varför byggs det inte mer? Vi ligger på en alltför låg nivå, menade socialdemokraterna.

I debatten i kammaren den 21 april 1982 hävdades att socialdemokraterna med sin politik skulle vända trenden och åter få i gång byggandet. Den 28 oktober 1982 sade Oskar Lindkvist, socialdemokraternas talesman i bostadsutskottet, att en försiktig ökning av bostadsbyggandet skulle komma till stånd. Det var hans inställning och mål i denna fråga.

Från socialdemokratiskt håll hade man tidigare reservationsvis angett olika metoder för att få upp byggandet. Dessa metoder infördes sedan, men resultatet har blivit att byggandet har minskat. Från 1982 till 1984 har antalet påbörjade lägenheter minskat med ungefär 9 000. Det tycker vi är allvarligt – inte mot bakgrund av att det möjligen är angeläget att bostadsbyggandet har samma volym som förr om åren, utan mot bakgrund av vad socialdemokraterna tidigare har sagt. Det socialdemokraterna utlovade före valet stämmer alls inte överens med det som de i regeringsställning har genomfört. Vi ser återigen exempel på ett område där socialdemokraterna har svikit de löften som gavs före valet.

I svaret jag har fått har bostadsministern inte angivit någon siffra för vad som kommer att byggas framöver. Han har ingen uppfattning om detta. Det tycker jag är beklagligt. Att bostadsbyggandet kommer att minska ytterligare kan vi vara ganska säkra på. Enligt bostadsstyrelsen kan vi utgå från att ungefär 30 000 lägenheter kan komma att byggas. Det innebär alltså en fortsatt minskning i förhållande till nuvarande läge.

Bostadsministern hävdar att nyproduktionen minskar därför att ombyggnads- och underhållsverksamheten ökar så kraftigt. Det är visserligen sant, men att den verksamheten skulle öka kan inte ha varit någon nyhet för bostadsministern när han tillträdde. Det var inte heller den inställningen som kom till uttryck i reservationerna.

Inget svar har lämnats på frågan om hur mycket som kommer att byggas. Jag kan förstå att det är för att inte bli utsatt för ytterligare kritik för svikna löften som bostadsministern har utelämnat det.

Bostadsministern hävdar också att byggproduktionen ligger på oförändrad

nivå, räknat i fasta priser. Men detta är egentligen bara en bekräftelse på att byggkostnaderna fortsätter att öka, inte ett mått på det faktiska byggandet.

Nr 97

Torsdagen den
14 mars 1985

Anf. 55 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Låt mig först ta upp Bertil Danielssons direkta fråga varför vi inte anger siffror på nyproduktionen av bostadslägenheter i budgetpropositionen. Jag har försökt att inhämta och tillägna mig de erfarenheter som min företrädare gjorde. Hon försökte nämligen ange siffror. För 1978 beräknade man att bygga 60 000 lägenheter – det blev 54 000. För 1979 angavs siffran 65 000 – det blev 56 000 lägenheter. För 1980 angavs 60 000 – det blev 50 000. För 1981 angavs 55 000 – det blev 44 000 lägenheter.

Efter den erfarenheten sade min företrädare dels med hänsyn till detta utfall, dels med hänsyn till den omständigheten att man hade en övergång från nyproduktion till ombyggnader, att det inte fanns någon anledning att fortsätta att ange siffror för nyproduktionen i budgetpropositionen. Jag måste säga att jag tycker att hon hade rätt på den punkten. Jag har alltså fullföljt den ståndpunkt som intogs under den borgerliga regeringstiden. Jag skulle kunna citera vad min företrädare sade, vilket pekade i den här riktningen.

Bertil Danielsson citerade uttalanden som gjorts här i riksdagen om att vi, om vi kom tillbaka till makten, åter skulle få i gång byggandet och att en försiktig ökning skulle ske. Det är precis vad som har skett, Bertil Danielsson. Det har aldrig, som jag nyss redovisade, investerats mer i bostäder i fasta priser än vad som gjorts under de här åren. Det är ju ett uttryck för att byggandet har hållits uppe, även om det är riktigt att byggandet i större utsträckning har tagit sikte på ombyggnad av våra befintliga bostäder än på nyproduktion av bostäder, vilket jag tycker är en i alla avseenden gynnsam utveckling.

Men om nu Bertil Danielsson har svårt att tro mig skall jag citera för honom ur en skrift som Byggnadsentreprenörföreningen nyligen har utgivit och som heter Bygskonjunkturen 1985. I den kan vi läsa följande:

”Den totala byggverksamheten kommer 1985 att vara praktiskt taget oförändrad (+ 0,5 %). Nybyggnadsinvesteringarna minskar med 1,5 % medan reparationer och ombyggnadet fortsätter att öka.

Syssestättningen inom byggsektorn har stabiliserats. Arbetlösheten har minskat avsevärt under 1984. Med vissa regionala avvikelser har branschens kapacitet successivt anpassats till marknadens storlek.”

Anf. 56 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Vad jag efterlyste svar på – och jag gör det återigen – var följande: Vart har den ökning av bostadsbyggandet som socialdemokraterna utlovade före valet tagit vägen? Man sade inte att den totala omslutningen i fasta priser skulle vara ungefär oförändrad, utan man avsåg att nyproduktionen skulle öka. I en reservation i april 1982 gav socialdemokraterna olika förslag som skulle leda till ökad nyproduktion – det var temporära hyresrabatter, uthyresgaranti och annat. Vi har fått allt detta. Trots det har

Om bostadsbyggandet budgetåret 1985/86

Torsdagen den
14 mars 1985

*Om bostadsbyg-
gandet budgetåret
1985/86*

bostadsbyggandet minskat när det gäller nyproduktion. Om- och tillbyggnadsverksamheten har ökat – det är oomtvistat.

Att ange volymen i fasta priser är inte någon bra metod. Det bekräftar bara att kostnaderna för vårt byggande ökar fortare än vad som är acceptabelt. Byggekostnadsutvecklingen är så allvarlig att en särskild arbetsgrupp nu sysslar med det problemet – det känner jag väl till. Det argumentet är inte särskilt användbart.

Jag vill återigen fråga: Varför lovade man att öka byggandet, när det inte var möjligt att göra det?

Anf. 57 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Låt mig först säga om de åtgärder som föreslogs och vidtogs, att vi i det sammanhanget uttalade att vi genom dessa åtgärder antagligen skulle komma att bygga 4 000–5 000 fler lägenheter än som eljest skulle ha byggts. Jag hävdar att hyresrabatterna och uthyrningsgarantin m. m. har gjort att nybyggnationen har legat på en högre nivå – 4 000–5 000 fler lägenheter – än vad som skulle varit fallet om vi inte hade infört dessa lättnader.

Huruvida vi skall ha nyproduktion eller ombyggnad av gamla bostäder tycker jag är en skäligen ointressant fråga. Jag kan inte förstå att nyproduktion av bostäder har ett värde i sig. Vi måste bygga för att möta den efterfrågan och det behov som föreligger. Det som har ett värde i sig och som vi framförde var att byggsektorn har stora multiplikatoreffekter. Därför skulle vi se till att hålla verksamheten i byggsektorn uppe. Det har vi bevisligen gjort. Bertil Danielssons resonemang om de fasta priserna begriper jag inte ett dyft av. Att räkna bort inflationen är väl ett korrekt sätt att ange byggkostnaderna på.

Anf. 58 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Bostadsministern anser att detta att använda siffror för nyproduktionen inte har något värde i sig. Det kanske också Oskar Lindkvist borde ha insett den 21 april 1982, då han anförde: Byggaktiviteterna är de lägsta i modern tid. Regeringen aviserar en igångsättning av 39 000 lägenheter under 1982. – Sedan räknade Oskar Lindkvist upp en rad åtgärder som jag nyss nämnde för att få upp produktionen. Han angav 39 000 lägenheter, och det var nyproduktion. Det är mot den bakgrunden jag har ställt mina frågor.

Anf. 59 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Bertil Danielsson valde ett mycket ogynnsamt år. 1982 regerade socialdemokraterna bara tre fyra månader. Dessutom var det så att under det året igångsattes byggandet av mellan 41 000 och 42 000 lägenheter – alltså väsentligt fler än de utlovade 39 000 som Bertil Danielsson åberopar. Bertil Danielsson hade fått bättre siffror genom att välja ett senare år.

Anf. 60 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! 1982 års byggande baserades på en borgerlig politik. Socialdemokraterna hade då inte lyckats påverka den. Därför är argumentet kanske något svagt. Det är senare som den kraftiga nedgången skett, och nedgången fortsätter. Jag har inte frågat huruvida bostadsbyggandet skall vara av större eller mindre omfattning, utan vad jag vänder mig emot är att bostadsministern och socialdemokraterna över huvud taget tidigare kritiserat den ringa omfattningen av byggandet och föreslagit åtgärder för att öka det, men sedan i regeringsställning inte förmått leva upp till sina löften. Det är den divergensen vi bör notera.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Föredrogs och hänvisades

Förslag

1984/85:24 till konstitutionsutskottet

17 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1984/85:2859–2878 till näringsutskottet

18 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1984/85:145 Närradio

19 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:2879 av *Anders Björck m. fl.*

1984/85:2880 av *Martin Olsson m. fl.*

1984/85:2881 av *Tore Nilsson* och *Allan Åkerlind*

Åtgärder mot våldsskildringar i videogram m. m. (prop. 1984/85:116)

20 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 14 mars

1984/85:119 av *Paul Lestander* (vpk) till statsrådet Roine Carlsson om Division Profiler vid SSAB i Luleå:

Svenska statens ägarintresse i Svenskt Stål AB bevakas direkt av industridepartementet.

Under senare år har SSAB stabiliserats och har på grund av investeringar, marknadssatsningar och valutakursvinster lämnat betydande driftsöver-

Nr 97

Torsdagen den
14 mars 1985

*Meddelande om
interpellation*

Torsdagen den
14 mars 1985

*Meddelande om
interpellation*

skott. För 1984 uppgick driftsöverskottet till ca 550 milj. kr. Detta innebär inte att SSAB:s problem är övervunna. En sjunkande dollarkurs och/eller en vikande stålkonjunktur kommer att slå med stor kraft mot den nu positiva bilden. Därför måste SSAB:s nuvarande driftsöverskott användas för finansiell konsolidering och för modernisering av vissa åldriga eller dåligt fungerande produktionsutrustningar.

Division Profiler i Luleå har för närvarande betydande problem. Dessa måste lösas. Valsverket i Luleå konsumerar ungefär en tredjedel av Luleåverkens metallurgikapacitet. En fortsatt kräftgång eller eventuell nedläggning hotar därför inte bara de ca 600 anställda vid valsverket utan dessutom kanske lika många anställda vid metallurgin. Valsverket satsar för närvarande på ett rundstångsprogram. Detta är en mycket lovande satsning som måste ges tillräcklig uppbackning i initialskedet. Avsättningen är mycket god, och prisbilden är tillfredsställande. Leveransavtal finns tecknade med såväl Kina som Sovjetunionen. Inriktningen på dessa marknader innebär följaktligen inte något hot mot andra valsverk i landet.

Under senare år har betydande investeringar gjorts i valsverket. Ett s. k. förpär har anlagts liksom en ASEA-tillverkad induktionsugn. Förpåret fungerar utmärkt medan ASEA:s induktionsugn har orsakat valsverket stora ekonomiska förluster. Det som först uppfattades som inkörningsproblem har numera visat sig vara problem som beror på att ugnen inte är tekniskt färdigutvecklad. Jag utgår ifrån att kostnaderna för detta utvecklingsarbete skall åvila leverantören, dvs. ASEA.

Ugnens dåliga funktion orsakar emellertid också stora störningar i driften. Under februari månad 1985 uppgick valsverkets driftsunderskott till mellan 6 och 7 milj. kr.

Emellertid finns en alternativ uppvärmningsanordning för valsverkets ämnen. För att denna skall kunna användas rationellt måste emellertid en överföringsbädd mellan denna ugn och förpåret byggas. Denna bädd kostar i storleksordningen 10–12 milj. kr.

Ett annat mycket angeläget investeringsobjekt är en modern sprickindikeringsutrustning. Denna kan både höja produktkvaliteten och förbättra flödet i valsverket. Denna investering kostar ca 8 milj. kr.

Emellertid har SSAB:s styrelse ställt sig tveksam till ytterligare investeringar i Division Profiler innan den kan uppvisa driftsöverskott. Enligt min åsikt har personalen på Division Profiler aldrig fått en ärlig chans att tillgodogöra sig effekterna av de gjorda investeringarna. ASEA-ugnen har effektivt förhindrat detta.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Kommer regeringen att medverka till att Division Profiler vid SSAB i Luleå kan göra nödvändiga nya investeringar?
2. Avser regeringen medverka till att Division Profiler får det finansiella stöd som är nödvändigt för att slutföra rundstålsprogrammet?

21 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 14 mars

1984/85:469 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern om det framtida budgetläget:

Den socialdemokratiska regeringen har anslutit sig till bedömningen i långtidsutredningen (LU 84) att det behövs beslut om särskilda budgetförstärkningar på 6 miljarder kronor per år fram till 1990.

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansministern:

Hur tänker socialdemokraterna skära ned statsutgifterna med ca 20 miljarder kronor, om de sitter kvar i regeringsställning under nästa mandatperiod?

Om avsikten i stället är att försöka öka statsinkomsterna, vilka skattehöjningar blir då aktuella?

1984/85:470 av *Rune Rydén* (m) till finansministern om prisstoppet:

All historisk erfarenhet såväl som vetenskaplig expertis har visat att prisstopp inte är något verkningsfullt sätt att bromsa inflationen. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till finansminister Kjell-Olof Feldt.

Anser finansministern att det allmänna prisstoppet kommer att leda till att inflationsmålet på 3 % nås i år?

1984/85:471 av *Filip Fridolfsson* (m) till finansministern om prisstoppet:

Kan finansministern lova att prisstoppet är avvecklat före sommaren eller senast före valet?

1984/85:472 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om en mera expansiv finanspolitik:

Anser finansministern det vara en klok ekonomisk politik att följa upp det allmänna prisstoppet med en ofinansierad skatterabatt, dvs. med en expansivare finanspolitik?

1984/85:473 av *Margit Gennser* (m) till finansministern om indexuppräkningsningen av statliga utgifter:

I den kompletteringsproposition som presenterades för snart två år sedan talades det mycket om avindexering av statliga utgifter. Tanken var att de utgifter som följde pris- och löneutvecklingen skulle avindexeras. Förutom avindexeringen av den s. k. tidskoefficienten och "pensionärssveket" har i stort sett ingenting hänt.

Är finansministern nöjd med den hittills åstadkomna avindexeringen?

Nr 97

Torsdagen den
14 mars 1985

*Meddelande
om frågor*

1984/85:474 av *Nina Jarlbäck* (s) till arbetsmarknadsministern om risken för fosterskador vid bildskärmsarbete:

Många kvinnor känner oro för att arbete vid databildskärm kan ge fosterskador.

En svensk undersökning visar att själva bildskärmen inte kan ge fosterskador. Man har inte funnit något ökat antal missfall eller missbildningar som har ett direkt samband med databildskärmar.

Undersökningen har diskuterats och även kritiserats. Kritikerna tolkar undersökningen så att det finns risk för missfall och missbildningar. Många framhåller att det är nödvändigt med fortsatta undersökningar och framför allt forskning kring hela arbetssituationen.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidta åtgärder för att få fram ytterligare fakta i frågan?

1984/85:475 av *Ann-Cathrine Haglund* (m) till utbildningsministern om vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård:

I budgetpropositionen anmäler utbildningsministern att reviderade tim- och kursplaner av vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård (VdBu) skall införas fr. o. m. budgetåret 1985/86. Detta innebär att den "breda" behörigheten för såväl primärkommunal som landstingskommunal barnomsorgs-verksamhet upphör. Den nya utbildningen kan endast ge behörighet till primärkommunal barnomsorgsverksamhet.

För närvarande bedrivs denna undervisning mestadels i försöksverksamhet som fungerat väl. Den har dock ej utvärderats.

Den aviserade förändringen utgör ej endast en revision utan är en genomgripande förändring av utbildningen. Den har inte varit ute på remiss. Dessutom bör den samordnas med övrigt översynsarbete av utbildning för arbete i barnomsorgen samt av de gymnasiala yrkesutbildningarna.

Jag vill därför fråga:

Är utbildningsministern villig att låta utvärdera försöksverksamheten och avvakta med revideringen så att den dels kan samordnas med övrigt förändringsarbete, dels kan gå ut på remiss?

1984/85:476 av *Gunhild Bolander* (c) till kommunikationsministern om de ökade kostnaderna för transporter mellan Gotland och fastlandet:

På grund av besvärliga isförhållanden utanför Oskarshamn tvingades Gotlandsbolaget att inställa vissa turer under några dagar i månadsskiftet februari-mars. Dessutom beslutades att trafiken av ekonomiska skäl skulle inställas under ytterligare en tid. Härigenom minskade Gotlandsbolaget sina kostnader medan fraktkunderna förlorade stora belopp, eftersom trafiken i stället fick ledas över Nynäshamn. Detta medförde att lastbilar som transporterade varor till och från Gotland från de södra delarna av landet tvingades att köra en omväg på över 30 mil enkel resa.

För transportföretagen har detta inneburit merkostnader som i sin tur drabbar de enskilda företagen på Gotland, samtidigt som staten tillförts pengar från den kilometerskatt som de längre landtransporterna medfört. De längre transporterna har dessutom för färskvaror, som exempelvis grönsaker och mejeriprodukter, medfört kvalitetsförsämringar.

Jag vill därför till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Är regeringen beredd att via transportrådet medverka till att fraktkunderna kompenseras för dessa merkostnader?

1984/85:477 av *Kerstin Ekman* (fp) till bostadsministern om sekretessen i ärenden om bostadsanpassningsbidrag:

Enligt uppgifter är ansökningar om bostadsanpassningsbidrag offentliga handlingar. Vissa av de uppgifter som redovisas i en sådan ansökan är av den karaktären att den handikappade som ansökt om bidraget kan uppleva det som kränkande att vem som helst kan ta del av uppgifterna.

Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att trygga sekretessen av känsliga uppgifter i ansökningar om bostadsanpassningsbidrag?

22 § Kammaren åtskildes kl. 13.45.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert